

Бр. 02-960/6
31.07. 2023 год.
СКОПЈЕ

Во согласност со член 11 став (7) од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам („Службен весник на Република Северна Македонија" бр.151/2022), Комисијата за вршење надзор над примената на одредбите од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам на Нотарската комора на Република Северна Македонија, на ден 31 јули 2023 година го донесе следното

УПАТСТВО ЗА ВРШЕЊЕ НА ПРОЦЕНКА НА РИЗИКОТ ОД ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗАМ КАЈ НОТАРИТЕ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Со ова упатство се пропишува начинот на вршење проценка на ризикот од перење пари и финансирање тероризам кај нотарите, врз кои Комисијата за вршење надзор над примената на одредбите од Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам на Нотарската комора на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: „Комората") врши надзор над примената на мерките и дејствијата утврдени со Законот за спречување перење пари и финансирање на тероризам („Службен весник на Република Северна Македонија" бр.151/2022) (во понатамошниот текст: „ЗСППФТ").

Основни цели на ова упатство се:

- да придонесе кон единствено разбирање на пристапот заснован врз ризици на ниво на субјект;
- да му помогне на секој субјект поодделно, во дефинирање на профилот на ризик на ниво на субјект заради преземање мерки и дејствија пропорционални на природата, големината и комплексноста на активностите коишто ги извршува;
- да му помогне на секој субјект да ги насочи ресурсите и активностите на субјектот во делот на спречување перење пари и финансирање на тероризам (во понатамошниот текст: "ПП/ФТ") соодветно на утврдените закани, слабости и заклучоци утврдени со Националната проценка на ризикот од перење пари и финансирање тероризам, со цел да го поддржи спроведувањето на Националната стратегија за борба против перење пари и финансирање на тероризам.

Одделни изрази употребени во ова упатство го имаат следново значење:

„Субјект" е нотарот.

„Ризик од перење пари и финансирање на тероризам" е опасност или веројатност субјектот да биде злоупотребен за перење пари и финансирање на тероризам или дека одреден деловен однос, трансакција или продуктот ќе биде непосредно или посредно искористен за ПП/ФТ.

„Проценка на ризик“ е процес каде што субјектот преку користење фактори на ризик го утврдува инхерентното ниво на ризик на ниво на субјект. Тоа е посебен пристап со кој субјектите го идентификуваат, проценуваат и разбираат перењето пари и ризиците за финансирање на тероризам на кои се изложени субјектите и преземаат мерки за спречување перење пари и финансирање на тероризам, кои се пропорционални на тие ризици.

„Инхерентен ризик“ подразбира почетно ниво на ризик коешто произлегува и е поврзано со типот на клиентот и неговата земја на потекло, природата на деловниот однос којшто треба да се воспостави и производите или услугите и каналите на дистрибуција, без притоа да се имаат во предвид какви било контролни механизми воспоставени во субјектот коишто имаат за цел да ги намалат опасноста или веројатноста за настанување и влијанието на ризикот.

„Резидуален ризик“ е нивото на ризик што преостанува по спроведувањето на контролите и мерките за намалување.

„Фактори на ризик“ се фактори кои сами или во комбинација, можат да го зголемат или намалат ризикот од ПП/ФТ предвидан од одреден индивидуален деловен однос или повремени трансакција. Врз основа на факторите може да се спроведе проценка на ризикот од ПП/ФТ на ниво на субјект, како што се видови на клиенти, производи/услуги/трансакции, канали на дистрибуција и географските подрачја.

Во контекст на ПП и ФТ, односот меѓу законите и ранливоста на субјектот претставуваат ризик истиот да биде искористен за ПП и ФТ.

Закани: се извори на инхерентниот ризик по поделен фактор на ризик на ниво на субјект.

Ранливост: го подразбира квалитетот на интерните акти (политики и процедури), активностите на овластеното лице и на системот на внатрешна контрола на ниво на субјект заради спречување или намалување на законите од ПП/ФТ.

Последици: се однесува на сериозноста на штетата што би настанала во случај на материјализирање на ризикот од ПП/ФТ (т.е. законите и ранливоста).

За се што не е дефинирано со ова упатство, соодветно се применува значењето на термините утврдени со ЗСППФТ, Одлуката за методологијата за управување со ризикот од перење пари и финансирање на тероризам ("Службен весник на Република Македонија" бр. 78/18 и 241/18) и Извештајот за национална проценка на ризикот донесен од Советот за борба против перење пари и финансирање на тероризам и објавен на веб страницата на Управата за финансиско разузнавање.

Субјектот е должен да применува пристап заснован врз ризици при проценката на ризикот од перење пари и финансирање тероризам на ниво на субјект.

Субјектот ги вклучува резултатите од спроведената проценка на ризикот во политиките, процедурите и останатите интерни акти.

При спроведувањето на проценката на ризикот, субјектот ги презема следниве активности:

- ја документира својата проценка на ризик во писмена форма;
- ги зема предвид сите фактори на ризик пред да го утврди нивото на ризик и видовите мерки коишто треба да се спроведат со цел да се намали утврдениот ризик;
- редовно ја ажурира проценката на ризик;
- воспоставува механизми за соодветно чување на податоците и

- дава објаснување за спроведената проценка на ризик на барање на органите на надзор.

II. ФАКТОРИ НА РИЗИК

Субјектот при идентификување на ризиците од перење пари и финансирање на тероризам ги зема предвид следниве фактори на ризик:

1) Клиент

- а) Каква е сопственичката структура на субјектот - дали е едноставна или сложена;
- б) Кој е крајниот корисник на субјектот;
- в) Дали во сопственичката структура на субјектот има политички експонирани лица;
- г) Дали клиентот е домашен или странски субјект;
- д) Дали клиентот е на каков било список/ листа на санкции и пролиферација;
- ѓ) Историјат на клиентот – дали во минатото бил поврзан со некакви активности за перење пари и финансирање на тероризам;
- е) Дали клиентот бил санкциониран/казнет од страна на националните власти за непочитување на националното законодавство и стандарди за спречување перење пари и финансирање на тероризам и сл.

2) Географска лоцираност

- а) Каде е регистриран субјектот;
- б) Каде се наоѓа контролната/сопственичката структура на регистрираниот субјект;
- в) Географски од каде потекнуваат крајните сопственици на субјектот;
- г) Во кои подрачја, во земјата и меѓународно, се одвиваат повеќето деловни активности односно трансакции на субјектот итн.

3) Производи, услуги или трансакции

- а) Какви видови производи, услуги и трансакции нуди субјектот;
- б) Колкав е ризикот тие производи, услуги и трансакции да бидат злоупотребени за перење пари и финансирање на тероризам;
- в) Врз основа на пријавените сомнителни трансакции и зајакнатите длабински анализи што ги прави субјектот под надзор, каква типологија најчесто користат клиентите за перење пари и финансирање на тероризам итн.

4) Канали на дистрибуција

- а) Какви канали на дистрибуција користи клиентот;
- б) Дали во каналите на дистрибуција се користат трети страни или посредници;
- в) Дали субјектот често користи нови технологии;
- г) Дали каналите за дистрибуција што ги користи субјектот нудат можност за анонимност итн.

Субјектот ги определува податоците коишто ќе ги користи за секој фактор на ризик. За потребите на проценка од ризик субјектот ги зема предвид следниве извори на податоци:

- Националните проценки на ризикот од ПП/ФТ на земјата и на другите земји;
- Упатства, циркулари и информации издадени од надлежните органи во земјата, како и изречени корективни мерки и прекршоци, доколку се јавно достапни; извештаи за закани, предупредувања и типологии и други информации издадени од страна на Управата за финансиско разузнавање и другите државни органи надлежни за кривично гонење;
- Информации добиени од анализа на клиентот/ите;
- Сопствено знаење и професионално искуство;

- Информации за одредени ризици кои се добиени од Управата за финансиско разузнавање, Нотарската комора или друга релеванта институција,
- Информации од извештаи на меѓународни тела надлежни за воспоставување стандарди за спречување на ПП/ФТ или листи на санкции,
- Информации од сигурни бази на податоци и
- Јавно достапни податоци и информации.

Субјектот, со интерен акт, ги пропишува факторите на ризик и начинот на вршење проценка на ризик, како и водењето евиденција и документирањето на проценката на ризикот и сите промени во проценката на ризикот од ПП/ФТ.

При проценката на ризикот, освен факторите на ризик пропишани со ова упатство, субјектот е должен да идентификува и утврди и други фактори на ризик коишто се релевантни во неговата постапка.

III. ПРОЦЕНКА НА РИЗИКОТ ОД ПП/ФТ ОД СТРАНА НА СУБЈЕКТОТ

При утврдувањето на значењето на факторите на ризик, субјектот обезбедува податоци за поодделни елементи во рамки на секој фактор на ризик што треба да се анализираат во согласност со насоките дадени во ова упатство, а се карактеристични за конкретниот клиент.

Субјектот треба да биде сигурен дека доделената оценка за ризик го одразува неговото разбирање на ризикот од ПП/ФТ. Субјектот е должен да ја документира својата проценка на ризик во писмена форма и на барање на органот на надзор, да ја образложи или објасни.

Врз основа на овие варијабли се утврдува нивото на ризик по елемент, а потоа врз основа на сите елементи коишто се земени предвид по одделен фактор (клиент, производ/услуга/транзакција, канали на дистрибуција и географски подрачја) се утврдува нивото на ризик по фактор.

Врз основа на видот и обемот на закани (утврдениот инхерентен ризик) и степенот на ранливост на секторот којшто произлегува од соодветноста на поставеноста на интерните контролни системи, субјектот е должен да го утврди нивото на резидуален (агрегатен) ризик и соодветно да ги распредели ресурсите неопходни за борба со перење пари и финансирање тероризам.

1) Проценка на ризик на ниво на субјект

Субјектот прво и пред сè треба да направи самопроценка – проценка на ризикот на ниво на субјект, со цел да ги разбере ризиците и заканите поврзани со ПП/ФТ на кои е изложена или може да биде изложена, како на пример, корупција, криумчарење на наркотици, даночна евазија и сл.

При идентификувањето на ризикот поврзан со клиентот, субјектот ги зема предвид ризиците поврзани со дејноста или професионалната активност на клиентот, неговата репутација, како и природата на неговото однесување.

Субјектот при изработка на проценката треба да ја земе предвид сопственичката структура – сложеноста на сопственичката структура, вистинскиот сопственик на субјектот, географската местоположба на субјектите во чија што сопственост е институцијата, видот на деловната активност/дејност што ја врши клиентот и сл.

За ажурирана и веродостојна проценка, субјектот треба да врши проценка на ризик при воведувањето на нови производи и услуги; секој нов производ и услуга мора да биде категоризиран според ризикот, а внатрешните процедури, политики и процеси мора редовно да се ажурираат за да се усогласат со новата категоризација на ризик на институцијата.

1.1.Факторите на ризик поврзани со дејноста или професионалната активност на клиентот коишто субјектот ги анализира се следниве:

- дали клиентот е поврзан со дејности или активности коишто се изложени на поголем ризик од корупција, како на пример: градежништво, фармација, здравство, трговија со оружје, одбрана, рударска индустрија или јавни набавки;
- дали клиентот е поврзан со дејности или активности коишто се изложени на поголем ризик од ПП/ФТ, како на пример: трансфер на пари, приредувачи на игри на среќа или трговија со благородни метали;
- дали клиентот е поврзан со дејности или активности коишто вклучуваат значителни износи на готовина како дел од редовното работење (како на пример: ресторани, бензински пумпи, овластени менувачи, приредувачи на игри на среќа и сл.);
- дали клиентот врши трговија со стоки и услуги со голема вредност (автомобили, уметнички слики, нафта, благородни метали и сл.) или вредност чијашто висина е тешко да се процени (софтвер, консултантски услуги, истражување на пазарот и сл.);
- дали клиентот е правен аранжман, која е целта на неговото основање и која е неговата дејност;
- дали клиентот и неговиот вистински сопственик се носители на јавна функција или се блиски соработници со лица коишто се носители на јавна функција;
- дали клиентот е правно лице со несразмерно мал број на вработени лица во однос на обемот на работа и дејноста којашто ја врши;
- дали клиентот е правно лице над кое се применуваат барања за обелоденување податоци со кои се обезбедуваат јавно достапни информации за вистинскиот сопственик на клиентот (како на пример: акционерско друштво со чии акции се тргува на регулиран пазар) и
- дали клиентот е банка или друг вид финансиска институција којашто работи во земја којашто нема ефикасен систем за спречување ПП/ФТ и над која не се врши супервизија во поглед на обврската за спречување перење пари и финансирање тероризам и

1.2.Факторите на ризик поврзани со репутацијата на клиентот коишто субјектот ги анализира се следниве:

- дали постојат негативни извештаи од веродостојни и сигурни медиуми или други извори на информации за клиентот, како што се сознанија за казниви дела или врски со перење пари или тероризам или финансирање тероризам. Притоа, за овие сознанија не е потребно да биде донесена правосилна судска пресуда;
- дали поради управни или кривични постапки или сознанија за перење пари, терористичка активност или финансирање тероризам, имотот на клиентот, неговиот вистински сопственик или на кое било лице за кое се знае дека е тесно поврзано со нив, му бил замрзнат или банката има основа за сомневање дека имотот на клиентот му е замрзнат;

- дали субјектот има други негативни информации за интегритетот на клиентот и неговиот вистинскиот сопственик, а со кои субјектот се стекнал за времетраење на деловниот однос.

Субјектот треба да има предвид дека некои од факторите на ризик поврзани со природата и однесувањето на клиентот или неговиот вистински сопственик, нема да можат да се утврдат при воспоставување на деловниот однос, односно тие можат да се појават откако деловниот однос ќе биде воспоставен.

1.3. Фактори на ризик поврзани со природата и однесувањето на клиентот коишто се анализираат се следниве:

- дали клиентот има сложена сопственичка структура (повеќе од две нивоа на правни лица во синџирот на сопственост);

- дали клиентот издава акции на доносител или има номинирани акционери;

- дали дошло до промена на сопственичката или управувачката структура на клиентот повеќе од трипати во последните три години;

- дали за клиентот често се појавуваат известувања (алерт) кои што упатуваат на постепено на сложени и невообичаени трансакции;

- дали клиентот извршува трансакции под праговите од член 13 став (1) точки б) и в) од ЗСППФТ;

- дали дадените информации за изворот на богатство или изворот на средства на клиентот се типични за тој тип физички лица (како на пример: плата, наследство, кредити) или правни лица (како на пример: приливи се поврзани со дејноста на клиентот).

Проценка на ризик на базата на податоците и активностите на субјектот

Субјектот треба да ги анализира клиентите (физички и правни лица) што ги има во базата, производите и услугите што ги нуди, видовите трансакции што ги врши, географското подрачје и активности, како и каналите на дистрибуција.

Анализата на клиентот се прави при воспоставувањето на деловен однос со клиентот (onboarding), но исто така и во текот на времетраењето на деловниот однос со клиентот. Субјектот треба од почетокот на деловниот однос да направи проценка на ризик и секој клиент да го рангира согласно ризикот, што ќе се користи подоцна кога врз основа пристапот базиран на ризик ќе се одредува степенот на мониторинг за клиентот.

Кога субјектот прави анализа на клиентот за правно лице, значајно е идентификува и потврди вистинскиот сопственик (физичко лице). Познавањето на вистинскиот сопственик на правно лице, од каде тој или таа потекнува, и видот на работа/ дејноста која ја врши е од клучно значење при оценувањето на ризикот што клиентот може да го носи за субјектот со кој влегува во деловен однос.

Во случаи во кои клиентот е рангиран како клиент со поголем ризик, треба да се изработи и засилена анализа на клиентот во согласност со член 39 од ЗСППФТ, а субјектот треба подетално и редовно да ги следи активностите на клиентот (пример за клиент со висок ризик: клиент-носител на јавни функции; нерезидентни клиенти; дејности кои интензивно работат со готовина; невладини и добротворни организации; офшор компании; бизниси кои се лоцирани во држави со висок ризик; клиент што не е физички присутен; клиенти од држави кои не ги имплементираат мерките за СПП/ФТ утврдени од страна на ФАТФ; клиент со сложена сопственичка структура што

во голема мера го отежнува идентификувањето на вистинскиот сопственик; клиент што работи преку овластено лице, труст, застапник или трети страни и др).

2) Географска местоположба

При оценување на географската местоположба во проценката на ризик од изложеност на ПП/ФТ, субјектите треба да ги земат предвид следните аспекти:

- Проценка на степенот на ризик од ПП/ФТ базиран на географското место од каде што потекнува клиентот;
- Проценка на географска лоцираност на местата со кои што клиентот има деловни односи, т.е. местата каде што се вршат трансакциите и каде што се даваат или добиваат услугите и
- Проценка на географската местоположба на деловните партнери на клиентот.

Субјектот при идентификација на ризикот којшто се однесува на државата или географските подрачја ги зема предвид ризиците поврзани со седиштето/живеалиштето на клиентот, неговата дејност/професија, целта и природата на деловниот однос, ефикасноста на системот за спречување ПП/ФТ и нивото на транспарентност и даночна дисциплина на државата во којшто клиентот и неговиот вистински сопственик имаат свое седиште/живеалиште.

Субјектот при идентификувањето на ризикот поврзан со државите и географските подрачја, ги анализира ризиците поврзани со државите и географските подрачја во коишто клиентот и неговиот вистински сопственик:

- имаат свое седиште или живеалиште;
- имаат географска локација каде што претежно ја извршуваат дејноста;
- имаат значајни деловни активности.

При оценка на географскиот ризик, субјектот треба да ја има предвид природата и целта на деловниот однос на клиентот, како на пример:

- кога станува збор за трансакции со високоризични држави или држави во коишто дејствуваат терористички групи;
- кога клиентот е правен аранжман, субјектот го анализира степенот на исполнување на меѓународните стандарди за даночна транспарентност во државата каде што клиентот и неговиот вистински сопственик се регистрирани/имаат живеалиште (како на пример: листата на ОЕЦД и сл.);
- вистинскиот сопственик на клиентот има свое живеалиште во високоризична држава (офшор-држава, даночен рај, држава под санкции) и дали правното лице е основано во такви држави;
- дали клиентот е државен орган или правно лице од држава со низок степен на корупција).

Кога се оценува географската местоположба, субјектите не би требало да се ограничат само на географските локации надвор од земјата, туку треба да ги разгледуваат и географските локации во државата, т.е. дали местото на потекло е познато по проституција, криумчарење на наркотици и оружје и сл.

При проценката на ризикот од гледна точка на географската локација, многу е важно да се има предвид и ризикот на пограничните места во однос на перењето пари, а во последно време особено и во однос на финансирањето тероризам.

Членот 43 од ЗСППФТ ги обврзува субјектите да преземаат одредени мерки кога клиентот потекнува од високоризична земја. Субјектот треба да прибави дополнителни информации за клиентот и вистинскиот сопственик, на бизнисот на клиентот и природата на деловниот однос, целта на најавената или извршената трансакција, изворот на средства и изворот на имотот на

клиентот. Субјектот е обврзан зачестено да ги ажурира документите и податоците за клиентот и вистинскиот сопственик; да бара одобрување од повисокото раководство при воспоставување на нов деловен однос или при продолжување на постојниот деловен однос, и да обезбеди зајакнато следење на деловниот однос и активностите во рамки на истиот.

При проценка на географската локација во странство, овластеното лице кои ја врши проценката на ризик во субјектот може да ги користи списоците на високо ризични држави што ги објавуваат повеќе меѓународни организации, како ФАТФ, базелскиот Институт за управување, Европската комисија, Канцеларијата за контролирање странски средства при Одделот за финансии на САД (OFAC) и сл. Исто така, треба да се има предвид и членот 43 став (4) од ЗСППФТ, според кој Управата за финансиско разузнавање на својата интернет страница редовно објавува список со високоризични држави, односно на следната локација: https://ufr.gov.mk/?page_id=340, редовно се објавуваат државите кои не ги имплементирале мерките за СПП/ФТ утврдени од страна на ФАТФ.

3) Производи, услуги и трансакции

Субјектот при оценувањето на ризикот на производите, услугите и видовите трансакции, прво треба да направи проценка на сопствените производи, со тоа што на секој производ ќе му даде оценка за инхерентен ризик. Тоа може да се направи со анализа на производите, услугите и трансакциите според одредени критериуми, како на пример:

- Голем број на трансакции што се извршуваат набрзина, со користење на одреден производ или услуга;
- Користење на производи кои овозможуваат анонимност;
- Користење производ или трансакции кои се сложени по природа;
- Производ, услуга или трансакција кои се претежно готовински;
- Сметка за трансфер/посредничка сметка (pass-through account) или дознаки од/до високо-ризични држави и сл.

Список на производи, услуги или трансакции кои би можеле да се квалификуваат како високо ризични, за кои субјектите треба да применат засилена анализа. Списокот не е конечен – се работи за индикатори кои укажуваат дека одреден производ, услуга или трансакција може да претставува поголем ризик за субјектот:

- Електронско банкарство;
- Странски кореспондентни сметки;
- Девизи;
- Трансакции со компании школки (shell company);
- Делење на трансакциите под износот за пријувување до УФР (Smurfing);
- Сметки за трансфер/посреднички сметки;
- Производи каде доминираат готовински трансакции;
- Заеми со готовински залог;
- Трустови¹;
- Формирање на правни лица и аранжмани;
- Формирање и продавање на компании-школки;
- Нудење на услуги за вршење директорска функција или функција на повереник, виртуелна канцеларија и поштенско сандаче;
- Овозможување трансакции преку сметки на трустови или сметки на клиенти;

¹ Трустовите не се дозволени во Република Северна Македонија, но тие сепак треба да се анализираат и да се земаат предвид ако се дел од сопственичката структура на клиентот.

- Овозможување купопродажба на недвижен имот;
- Овозможување услуги за клиенти и посредници со место на престој во странство;
- Услуги за даночно усогласување и даночно минимизирање;
- Давање позајмица без економска оправданост;
- Пренос на удели (со исклучок на прв наследен ред) и сл.

3.1.Факторите на ризик коишто субјектот ги анализира при утврдувањето на ризиците поврзани со производите, услугите или трансакциите се следниве:

- степенот на анонимност на производите, услугите или трансакциите;
- сложеноста на производите, услугите или трансакциите;
- вредноста или обемот на производите, услугите или трансакциите.

Фактор на ризик којшто субјектот го анализира при утврдувањето на ризиците поврзани со анонимноста на одреден производ, услуга или трансакција е степенот до кој еден производ или услуга овозможува анонимност или го олеснува прикривањето на идентитетот на клиентот или вистинскиот сопственик (како на пример: анонимни сметки, виртуелни средства и сл.)

3.2.Факторите на ризик коишто субјектот ги анализира при утврдувањето на ризиците поврзани со сложеноста на одреден производ, услуга или трансакција се следниве:

- степенот на сложеност на одредена трансакција и вклученост на повеќе клиенти или држави;
- дали има познавање за користење нови технологии или начини на плаќање,

4) Канали на дистрибуција

Субјектот при проценка на ризик треба да ги земе предвид каналите за дистрибуција, со напомена дека не сите канали го зголемуваат ризикот од ПП/ФТ. Подолу е неконечен список на каналите на дистрибуција кои можат да претставуваат поголем ризик за субјектот:

- Каналот на дистрибуција дозволува трансакции без присуство на клиентот;
- Каналот на дистрибуција е нов платежен метод;
- Каналот на дистрибуција дозволува анонимност;
- Каналот на дистрибуција дозволува трансфер на многу големи износи на пари или добра со висока вредност;
- Каналот на дистрибуција дозволува вклучување на трета страна или посредник.

Кога се врши проценка на ризик, важно е да се направи проценка и на главните регулаторни ризици, како што се:

- Неусогласеност на националното законодавство и стандарди за СПП/ФТ;
- Неподнесување СТР до надлежните органи;
- Несоодветна длабинска анализа на клиентот – идентификација, верификација;
- Неефикасни правила и процедури за СПП/ФТ, непостоење на програма и план за СПП/ФТ.

При утврдување и идентификување на ризикот поврзан со начинот на којшто производите или услугите се испорачуваат до клиентот, субјектот го анализира ризикот во ситуации кога клиентот не е физички присутен при испораката на одреден производ или услуга, како и природата на деловниот однос помеѓу посредникот и субјектот.

4.1.Фактори на ризик коишто се земаат предвид при утврдувањето на ризиците поврзани со каналите на дистрибуција се:

- присуство на клиентот за време на идентификацијата;

- примена на нови технологии како на пример: мобилно банкарство (англ. m-commerce); користење виртуелни средства, на пример биткоин (врз основа на методот на последователно вршење трансакции); плаќање преку интернет и сл.

IV. Ранливости којашто произлегуваат од СПП/ФТ, се:

- идентификација и верификација на идентитетот на физичкото лице со примена на стандардните документи за идентификација на физички лица предвидени со ЗСППФТ и верификација на идентитетот на физичкото лице со користење податоци и информации од сигурни и независни извори;
- известувањето на Управата за финансиско разузнавање за готовинските, очигледно поврзаните и сомнителните трансакции се врши на начин и во рокови предвиден со ЗСППФТ. Известувањето за сомнителни трансакции треба да биде документирано, соодветно образложено и поткрепено со индикаторите за препознавање сомнителни трансакции донесени од страна на Управата за финансиско разузнавање;
- анализа на клиентот (во случај на постоење на деловен однос или при појава на индикатори на сомнителност) преку прибирање информации за неговата професија, изворот на неговите средства, економската оправданост на извршената трансакција, итн.;
- во случај кога физичкото лице е носител на јавна функција, овластениот субјект ги презема мерките на засилена анализа предвидени во член 42 од ЗСППФТ и му доделува високо ниво на ризик на физичкото лице;
- во случај кога физичкото лице има живеалиште или престојувалиште во високоризична земја, субјектот ги презема мерките на засилена анализа утврдени со член 43 од ЗСППФТ и му доделува високо ниво на ризик на физичкото лица;
- обуките на вработените треба да бидат соодветни на природата на дејноста на субјектот, да бидат приспособени на видот на клиентите и да ги содржат сите релевантни одредби од ЗСППФТ и подзаконските акти коишто ја регулираат оваа материја;
- спроведување скрининг процедури при вработување и за вработените со цел да се обезбедат високи стандарди за спречување перење пари и финансирање на тероризам;
- примена на финансиските рестриктивни мерки согласно со прописите со коишто се регулирани меѓународните рестриктивни мерки.

V. Бодување на ризик и матрици на ризик

По идентификување на сите фактори на ризик и ранливост, субјектот ќе изврши бодување на ризик од ПП/ФТ.

Наједноставен начин на бодување на ризикот е со рангирање на секој идентификуван фактор или категорија на ризик. На пример: низок ризик (1-3 на скала од 1 до 10), среден ризик (4-7 на скала од 1 до 10) и висок ризик (8-10 на скала од 1 до 10). Сето тоа може да се стави на една табела, матрица која лесно може да се користи и следи.

Рангирање на ризикот со бодување факторите/категиите на ризик

МАТРИЦА НА РИЗИК ЗА ПРОЦЕНКА НА РИЗИК ОД ПП/ФТ

	Низок ризик	Среден ризик	Висок ризик
Клиент			
Производ, услуга или трансакција			
Географска лоцираност			
Канал на дистрибуција			
Севкупен ризик на клиентот			
Потребни мерки за намалување			

Намалување на ризикот

Субјектот ќе ги идентификува ризиците, со дефинирање на начинот на кој ќе ги ублажи идентификуваните ризици и дефинирање на нивото на ризик што за субјектот ќе биде прифатлив.

Намалувањето на ризикот се врши со изготвување на конкретни и насочени политики и процедури што треба да се применуваат кај високо ризичен клиент, производ, услуга, трансакција, деловен однос или идентификувана состојба. Но, намалувањето на ризикот и намалувањето на идентификуваниот ризик на прифатливо и разумно ниво не зависи само од примената на политиките и процедурите, туку и нивното правилно спроведување.

Додатно на политиките, процедурите и програмите, многу корисен метод за намалување на ризикот е обука на вработените. Во текот на обуките, субјектот има можност директно да споделува разни информации: индикатори за препознавање на сомнителни трансакции и активности, типологии, трендови, законски обврски, нови политики, процедури и програми.

Уште еден метод што може да се користи се софтверските програми. Дефинирањето на модел за ризик со кој соодветно ќе се следат и управуваат прифатливите ризици, соодветните контроли и задолжување со задачи е уште еден метод за намалување.

Евалуација на резидуален ризик

Резидуалниот ризик е ниво на ризик што преостанува по спроведувањето на мерките и контролите за намалување на инхерентниот ризик.

Во оваа фаза треба да се одреди нивото на резидуален ризик и дали методите за намалување што се применуваат даваат резултат.

Проценката на резидуалниот ризик е важна, и обезбедува дека ризикот е на или под нивото кое за субјектот е разумно и прифатливо, и со кое што тој може да се справи. Ако оценката е дека резидуалниот ризик е сè уште над прифатливото и разумно ниво за субјектот, потребно е процесот на намалување да се повтори, овој пат со зајакнат квалитет.

Резидуалните ризици може да се толерираат (прифатлив ризик, со можност тој да расте) или да се ублажат (ублажен, но сè уште присутен ризик; можно е мерките за намалување да не функционираат).

Профил на ризик – документирање на процесот

Субјектите треба да го документираат профилот на ризик, т.е. целиот процес на пристапот базиран на ризик, на следниот начин:

- Одредување на факторите на ризик;
- Одредување на ризикот на клиентите и објаснување зошто на одреден клиент му се доделува одреден ризик. Вакво објаснување треба да има за секој клиент;
- Географска лоцираност, со објаснување зошто на одредена географска локација ѝ се доделува одреден ризик. Вакво објаснување треба да има за секоја географска локација;
- Производи, услуги и трансакции, со објаснување зошто на одреден производ, услуга или трансакција им се одредува таквиот ризик. Вакво објаснување треба да има за секој производ, услуга и трансакција;
- Канали на дистрибуција, со објаснување зошто на одреден канал на дистрибуција му се доделува таквиот ризик. Вакво објаснување треба да има за секој канал на дистрибуција.

Исто така, треба да се документа и процесот на намалување – како треба да се постапува со одреден фактор на ризик, што е прифатливо и разумно ниво на ризик за секој фактор на ризик и што е севкупното прифатливо и разумно ниво на ризик.

Ревидирање на ризикот

Проценката на ризик не е еднократен туку постојан и динамичен процес, кој треба да се ревидира и ажурира.

Проценката на ризикот и следењето треба да се прави на редовна основа, за сите фактори на ризик, со оглед на фактот дека степенот на ризик е подложен на промени. Доколку дојде до промена на нивото на ризик, одредени политики и процедури што се однесуваат на одреден фактор на ризик може да не се веќе валидни. Истото се однесува и на случаите кога се воведува нов производ или услуга – само по себе проценката на ризик веќе не е валидна и мора да биде ажурирана со новите фактори на ризик, и со новите политики и процедури. Затоа е неопходно политиките и процедурите, исто како и проценката на ризик, постојано да се ревидира и ажурира.

Ревизијата на ризикот може да му помогне на субјектот да добие јасна слика за делотворноста на програмата за СППФТ и проценката на ризик.

VI. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Одредбите од ова упатство се однесуваат на нотарите како субјекти, при нивно постапување и применување на одредбите од Законот за спречување перење пари и финансирање тероризам.

НОТАРСКА КОМОРА НА РСМ
Комисија за вршење надзор
над примена на одредбите од ЗСППФТ

Претседател
Нотар Ана Јолакоска

